

Ministerie van E&LI
Staatssecretaris mevrouw S. Dijkma
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Gezamenlijke Peelgroepen
p/a Stichting Mens, Dier & Peel
Postbus 43
5420 AA Gemert
peelgroepen@mensdierenpeel.nl

Betreft: Zienswijze op wetsvoorstel Wet Dieren;
dieraantallen en volksgezondheid (10 pag.)

De Peel, 12 juli 2014

Geachte staatssecretaris Dijkma,

Graag maken wij gebruik van de gelegenheid om te reageren op uw 'Wetsvoorstel dieraantallen en volksgezondheid'. Uit dit voorstel maken we op dat u de volgende punten wilt bereiken met deze wijziging:

1. De totale omvang van de veehouderij in een bepaald gebied maximeren inclusief het 'op slot zetten' van een gebied;
2. De veedichtheid c.q. intensiteit van de veehouderij in een gebied binden aan een maximum;
3. Het aantal veehouderijlocaties in een gebied begrenzen;
4. Voorgaande drie punten in relatie tot het beperken van de risico's voor de volksgezondheid;
5. Aanwijzingsbeleid om zogeheten 'weigerachtige gemeenten' aan te pakken.

Wij, de gezamenlijke bewoners- en milieugroepen in de Peel (grensgebied Brabant en Limburg), onderschrijven de noodzaak om een adequate, wettelijke voorziening te treffen. Om die reden begroeten wij uw voorstel. We plaatsen echter kanttekeningen bij uw voornemen om de regulering van de veestapel in de veedichte gebieden over te laten aan lagere overheden zoals provincie en gemeenten. Naar onze mening is het bewaken van (risico's voor) de volksgezondheid een primaire taak van de Rijksoverheid. De praktische uitvoering (ruimtelijke ordening en handhaving) zou op basis van deze wet en regels gedelegeerd kunnen worden aan provincies en gemeenten en/of aan instanties die verantwoordelijk zijn voor de humane en/of veterinaire gezondheid.

Bovenstaande in aanmerking nemend herkennen wij ons in de noodzaak van uw voorstel om provincies en gemeenten een extra instrument te geven om de veestapel in een gebied of een veehouderijlocatie te reguleren. Dit om ongewenste effecten op de volksgezondheid te beperken of te voorkomen. In deze zienswijze zullen we nader uiteenzetten waarom wij vinden dat deze bevoegdheid primair van Rijkswegge aangestuurd dient te worden op basis van inhoudelijke gronden en wetgeving en dat deze bevoegdheid niet (uitsluitend) afhankelijk mag zijn van provinciale of lokale politieke afwegingen.

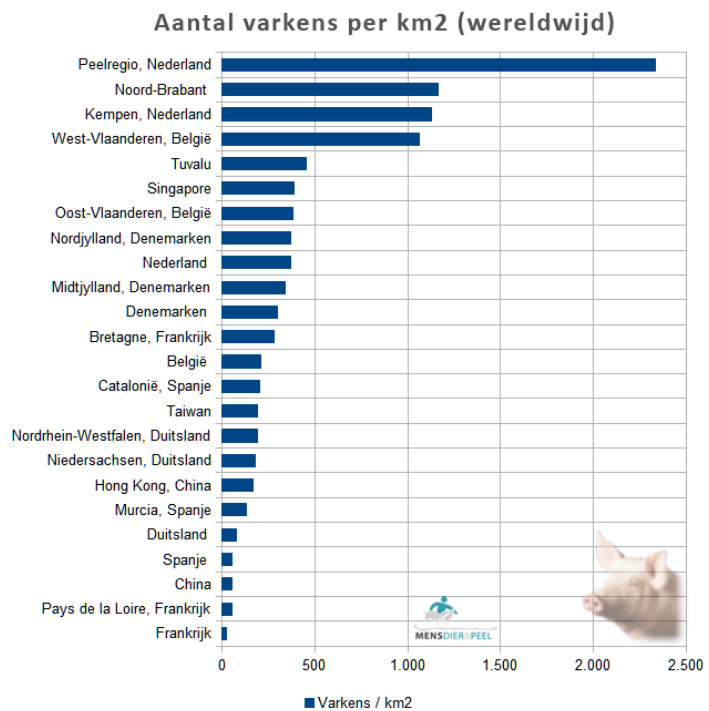
De Peelgroepen hebben de afgelopen jaren veel gesprekken gevoerd met provincie en gemeenten over beteugeling van de veestapel en zelfs concreet onderbouwde voorstellen hiervoor ingediend. Daar is tot op heden nooit iets mee gedaan. Zelfs de Brabantse Statenmotie 'Stop geen vee erbij' is nooit uitgevoerd door gedeputeerde staten. We moeten helaas vaststellen dat de wil om de problemen serieus aan te pakken tot dusver ontbreekt bij de lagere overheden (provincie én gemeenten). Mede onder de invloed (lobby) van de boerenbonden ZLTO en LLTB en diverse voer- en veebedrijven. Ook wordt bij herhaling door individuele bedrijven en vertegenwoordigers van de veesector geschermd met claims en schadeloosstellingen zodra

gesproken wordt over beperkingen van de veestapel. Daar komt bij dat de huidige dierencompartimentering bijdraagt aan verdere veeverdichting in de overbelaste veegebieden. In brieven aan provincie, gemeenten en Tweede Kamer hebben de Peelgroepen al diverse keren aangedrongen op handhaving (en uitbreiding) van het stelsel van dierproductierechten aangevuld met verkleining van de diercompartimenten om oncontroleerbare verplaatsing van dierproductierechten te voorkomen en vorming van nieuwe rechten uit andere diersoorten te verhinderen. Tot op heden heeft dat niet geleid tot een inhoudelijke dialoog om de veestapel te verkleinen.

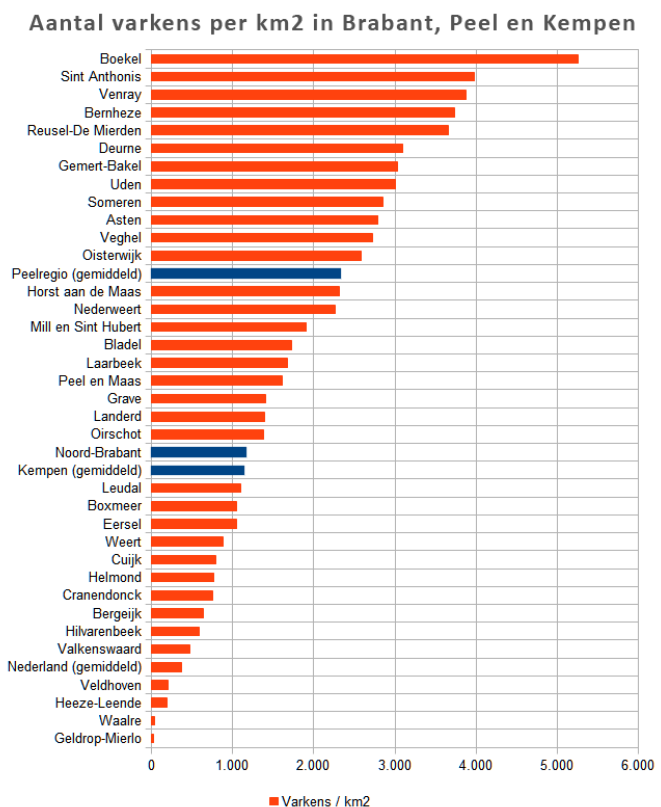
Overbelaste gebieden

Uit cijfers van het CBS, FAO en andere statische instellingen in de EU blijkt dat Brabant veruit de hoogste gemiddelde veedichtheid van Europa heeft. (Zie ter illustratie grafieken met vergelijking varkensstapel in een aantal landen.) Binnen Brabant zijn er bovendien regio's (Peel, Kempen) die daar nog ver boven zitten. Qua normstelling is dat een duidelijk aanwijzing voor het begrip 'overbelast gebied'. Dat geldt eveneens voor het mestoverschot dat in Brabant op veel plaatsen erg hoog. In de Peelregio (Brabant en Limburg) is voor circa 70 procent van de mest géén plaats. Ook niet elders in Nederland. Daarover later meer.

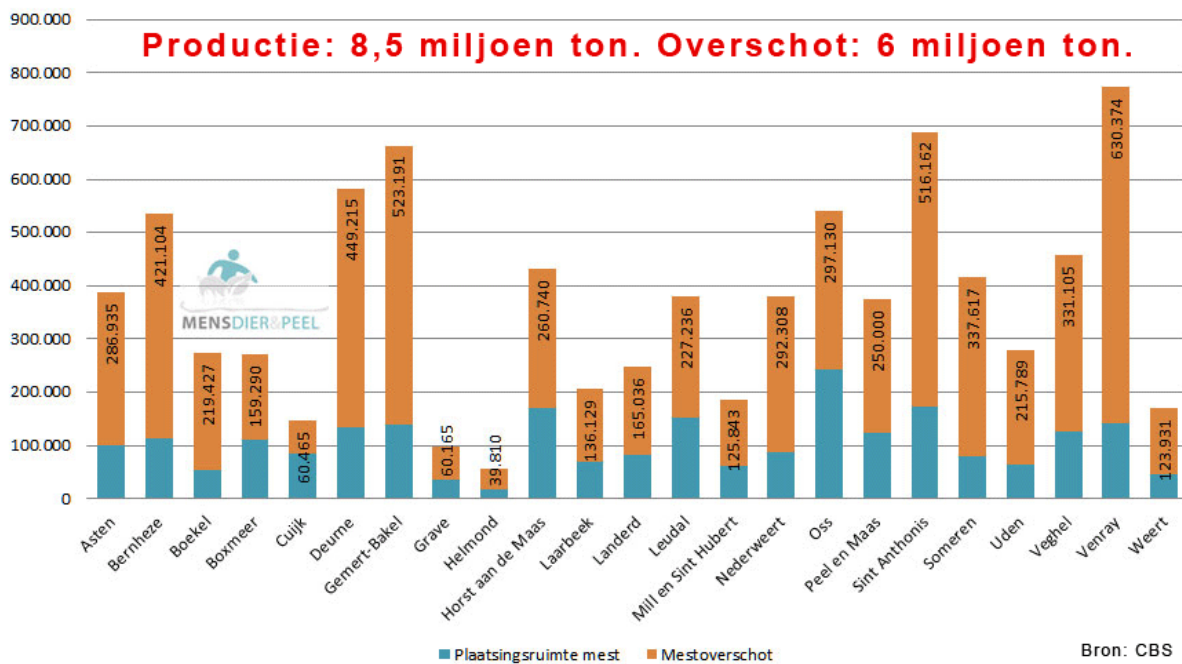

Mestfabrieken

Technische oplossing zoals luchtwassers en mestfabrieken zullen ook hier geen échte oplossing brengen, maar het probleem hooguit verplaatsen. In dit verband merken we op dat mestvergistingsinstallaties financieel niet kunnen draaien zonder gebruik te maken van de SDE+ regeling. Naar ons idee is hier sprake van oneigenlijk gebruik: uit dunne mest kan géén 'duurzame' energie worden gewonnen zonder subsidie en/of toevoegen van co-producten. Daar komt bij dat omwonenden bepaald niet zitten te wachten op mestfabrieken, vanwege stankoverlast en extra vrachtverkeer. Boven alles houden mestfabrieken een veel te grote veestapel in stand en dragen deze installaties door hun aanzuigende werking zelfs bij aan ongewenste groei en concentratie van de veestapel in de overbelaste regio's met alle problemen die daarbij horen.

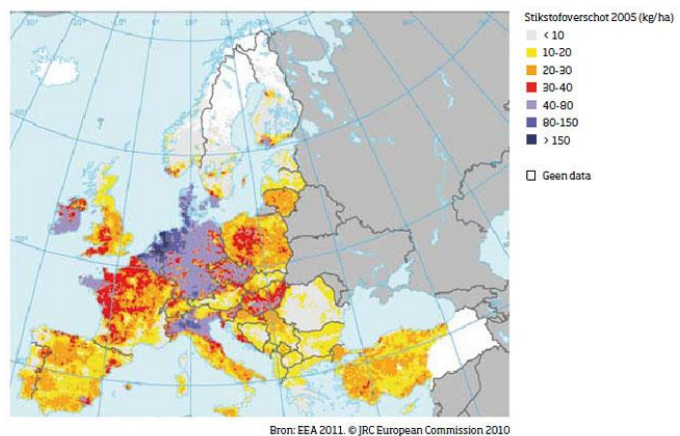
Totale mestproductie in Peelregio in 2011

Bovenstaande grafiek toont de totale mestproductie per gemeente in de Peelregio onderverdeeld in beschikbare plaatsingsruimte en mestoverschot. Het totale mestoverschot in de Peelregio bedraagt circa 70 procent. Omgerekend is dat een colonne tankwagens (32 ton) van Den Haag naar Sevilla (Spanje) en weer terug. Ook elders in Nederland is sprake van een groot mineralenoverschot.

Bij mestverwerking ligt de focus vaak op het fosfaatoverschot, terwijl in de praktijk het stikstofoverschot het grootste probleem is. Aangezien de verhouding stikstof : fosfaat in dunne mest ongeveer 5 : 1 is, maakt dat de kansen voor export van mestkorrels twijfelachtig. Elders in de EU is volgens de EEA ook sprake van een aanzienlijk stikstofoverschot per hectare.

Figuur 6: Stikstofoverschot in de bodem door bemesting in Europa in 2005

Hiaten in wetgeving

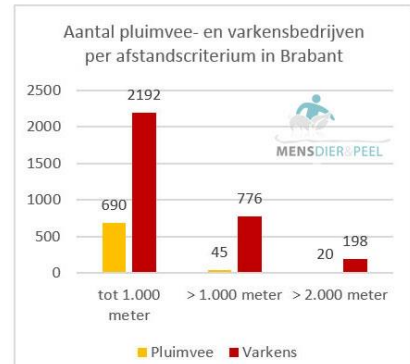
Verder wijzen we op de risico's op het transporten van grote hoeveelheden mest en de aanwezigheid daarin van (nog steeds) aanzienlijke hoeveelheden antibiotica en resistente bacteriën en andere ziekteverwekkers. De Kaderrichtlijn Water vertoont grote hiaten op dit punt. Kortom, het enerzijds ontbreken van evenwichtsbemesting en anderzijds de aanwezigheid van een groot mestoverschot duiden onmiskenbaar op overbelasting van een gebied, gemeente, regio of provincie.

Met betrekking tot stankoverlast merken we op dat in de Wet Geurhinder en Veehouderij allerlei geurbronnen buiten beschouwing worden gelaten die direct invloed hebben op het welbevinden van bewoners. In de Wet Geurhinder en Veehouderij worden namelijk melkveehouderijen, nertsenfarms, het uitrijden van mest op akkers en weilanden én mestfabrieken buiten beschouwing gelaten, terwijl dit aantoonbaar notoire geurbronnen zijn. Uit onderzoek van de provincie blijkt dat het aantal mensen dat hinder ondervindt van de intensieve veehouderij ruim boven de 3 procent ligt zoals afgesproken in het Nationaal Milieuplan. De hiaten in

de Wet Geurhinder en Veehouderij dient met spoed gerepareerd te worden om tot een integrale benadering en aanpak te komen. Zie [brief van de Peelgroepen aan staatssecretaris Mansveld d.d. 30 april 2014](#). Verder voldoet de Meststoffenwet nog steeds niet aan het criterium 'evenwichtsbemesting' en de afspraken over derogatie in Brussel zijn niet te rijmen met structurele overschrijding van de wettelijke normen voor bodem- en water.

Risicovolle mix

Tot slot melden we dat in Brabant, met name in het oosten (Peel) en zuiden (Kempen), sprake is van een risicovolle mix van varkens en pluimvee op korte afstand van elkaar. In Brabant bevindt circa 90 procent van de pluimveebedrijven zich binnen 1.000 meter van een varkensbedrijf en staat omgekeerd bijna 70 procent van de varkensbedrijven binnen 1.000 meter van een pluimveebedrijf. Een vergelijkbare situatie doet zich voor in N- en M-Limburg. In 2008 adviseerde het RIVM in het rapport 'Volksgezondheidsaspecten van veehouderij – megabedrijven in Nederland; zoönosen en antibioticumresistentie (2008) om een minimale afstand van 2.000 meter aan te houden tussen pluimvee- en varkensbedrijven. Deze combinatie wordt door het RIVM als risicofactor genoemd in relatie tot het ontstaan van mutaties van influenza en mogelijk ook verspreiding van zoönosen. Volgens virologen zijn in Brabant en Limburg (zie: Eindhovens Dagblad 1 februari 2014) de voorwaarden aanwezig voor het uitbreken van een pandemie.

Brabant	Pluimvee	Varkens
tot 1.000 meter	91%	69%
> 1.000 meter	6%	25%
> 2.000 meter	3%	6%

Volksgezondheid

GGD Brabant en Zeeland noemen de volgende gezondheidsrisico's in de notitie 'Beoordelingskader Gezondheid en Milieu Intensieve Veehouderijen':

1. Zoönosen
  - bacteriën (o.a. coxiella burnetii)
  - virussen (influenza, vogelpest, varkenspest; enz.)
  - antibioticaresistente bacteriën (MRSA, ESBL, enz.)
2. Geur- en stankoverlast (Algemene Rekenkamer: ammoniak- en stikstofbeleid is onvoldoende)
3. Fijnstof (rapport RIVM: 'lauwe reactie' gemeenten met IV om fijnstof aan te pakken)
4. Endotoxinen (o.a. inademing van celwandresten van bacteriën)

In het GGD-rapport wordt geluidshinder niet genoemd, maar steeds meer inwoners in Peelregio klagen over het laden, lossen en transporteren van veevoer en vee in de avond- en nachtelijke uren. Veelal onzichtbaar, maar zeker zo verontrustend, zijn de extra maatregelen (en kosten) die ziekenhuizen en zorgverleners moeten nemen om de problemen met resistentie binnen de perken te houden.

Raad van State

Uit jurisprudentie van de Raad van State blijkt dat het thema 'volksgezondheid' primair wordt gereguleerd via de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren (GWD), milieuvorschriften gekoppeld aan de omgevingsvergunning met als doel de risico's tot een 'aanvaardbaar niveau' terug te brengen. Voor het spoor van de ruimtelijke ordening is slechts een aanvullende rol weggelegd. Dit mede door gebrek aan 'wetenschappelijke onderbouwing'. Feitelijke uitbraken worden daardoor toegeschreven aan 'het toeval'.

Hoewel in vakliteratuur doorgaans wordt gewezen op het feit dat er onvoldoende inzicht / bewijs bestaat over de relatie veedichtheid, dieraantallen en risico's voor de volksgezondheid, wijzen wij deze struisvogelpolitiek van de hand. In onze regio hebben we, naast 'kleinere' uitbraken, te maken gehad met de varkenspest (1997)

en Q-koorts (2007-2009). In dit verband wijzen wij u op het hanteren van het voorzorgsbeginsel. Het kan niet zo zijn dat er pas wordt ingegrepen als een feit (uitbraak) zich heeft voorgedaan. Wij, de inwoners van de veedichte gebieden, wijzen het idee ten stelligste af dat we maar moeten leven met de risico's van de intensieve veehouderij omdat er 'grote economische belangen' op het spel zouden staan.

Uitbraak dierziekten

Ten aanzien van uitbraken van dierziekten vermelden we dat de kosten hiervan in de meeste gevallen grotendeels worden afgewenteld op de maatschappij. Als voorbeeld volstaan we hier met de varkenspest uit 1997. Volgens het rapport '[Eindevaluatie kosten klassieke varkenspest](#)' 3 miljard gulden (1,4 miljard euro) gekost, waarvan de kosten gelijk werden verdeeld tussen Den Haag en Brussel (ofwel de belastingbetaler). De sector zelf betaalde slechts 40 miljoen gulden. Met betrekking tot de Q-koorts kregen de getroffen veehouders een kredietregeling aangeboden om de schade te overbruggen, maar bleven getroffen burgers (naast schade aan de gezondheid) met lege handen achter. Zie ook: 'Economische bijdrage'

Kosten van uitbraken van dierziekten hangen onlosmakelijk samen met de hoge veedichtheid en een financieel zwakke sector die niet in staat is (of wordt gevrijwaard) om die kosten zelf te dragen. We noemen in het verband van onderhavig wetsvoorstel expliciet de kosten van dierziekten (en risico van daaraan gerelateerde humane gezondheidskosten), omdat ook hieraan grenzen (maximale bijdragen) verbonden dienen te worden. Waarom immers moet de maatschappij opdraaien voor de risico's en kosten die deze marktpartijen nemen?

Milieu en ecologie

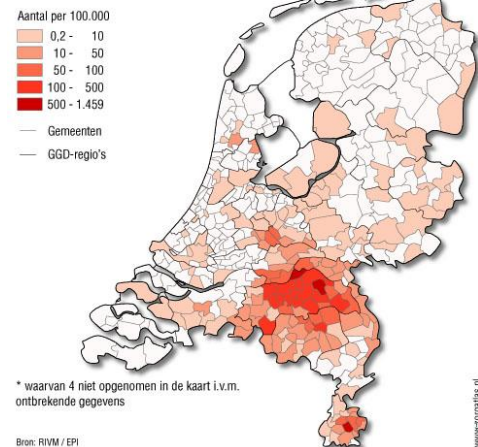
Ook op het gebied van milieu en ecologie zijn er tal van aandachtspunten aan te wijzen dat er zelfs na decennia overheidsbeleid allerlei normen voor lucht-, water en bodemkwaliteit nog steeds structureel worden overschreden. Deze 'verborgen maatschappelijke kosten' worden niet verrekend in de kostprijs, maar afgewenteld op maatschappij, inwoners en het milieu. Vanuit deze optiek is het tamelijk vreemd (zacht uitgedrukt) dat provincie Brabant en gemeenten nog steeds van mening zijn dat er ruimte is voor uitbreiding of groei van veestapel c.q. veebedrijven. Met andere woorden: de bereidheid om de omvang van de veestapel te beteugelen ontbreekt simpelweg bij veel gemeenten in Oost-Brabant en Noord- en Midden-Limburg én provincies.

Het label 'zorgvuldige veehouderij' doet daar weinig aan af gelet op de structurele en chronische overschrijding van de eerdere genoemde normen. Ook aanvullend beleid, zoals de PAS, zal daar nauwelijks verandering in aanbrengen omdat met de PAS slechts zo'n 10 procent emissiereductie (mits alle beschikbare technieken worden ingezet en maximaal functioneren) bereikt kan worden. Bovendien wordt meer dan de helft van de bereikte reductie meteen weer besteed aan uitbreiding van de veehouderij, zodat er netto maar 5 procent reductie overblijft.

Voorzorgsbeginsel

Volgens een uitspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM 27 januari 2009, 67021/01) inzake het voorzorgsbeginsel blijkt dat een staat het niet kan rechtvaardigen effectieve en proportionele maatregelen na te laten die gericht zijn op het voorkomen van ernstige en onomkeerbare milieuschade, ook wanneer sprake is van het ontbreken van wetenschappelijke en/of technische kennis over het optreden van milieuschade op enig moment. Onze retorische vraag aan u is of aanvullende maatregelen via het

Gemelde Q-koortspatiënten 2009
per gemeente, N= 2.357*

omgevingsrecht daadwerkelijk zullen leiden tot een effectieve bijdrage aan vermindering van de problematiek door de lagere overheden?

Wij vinden om bovengenoemde redenen (en tal van andere redenen die we in het bestek van deze zienswijze even buiten beschouwing laten) dat er ruim voldoende aanleiding is voor de Rijksoverheid om in te (kunnen / moeten) grijpen wanneer decentrale overheden weigerachtig blijven om aantoonbaar overbelaste gebieden aan te wijzen en de problemen aan te pakken. Dat geeft burgers een meer gelijke positie in de overbelaste veegebieden en voorkomt dat zij met lege handen achterblijven. Maar de Rijksoverheid blijft in onze ogen primair verantwoordelijk.

Hierboven hebben we al een voorzet gegeven voor een aantal criteria om het begrip 'overbelast veegebied' nader te duiden. Naar onze mening kunnen er wel degelijk heldere criteria worden verbonden aan het begrip 'overbelast gebied' (een mestoverschot van 70 procent is bijvoorbeeld absurd). Verder zijn er tal van bestaande normen voor lucht, bodem, water, stikstofdepositie, fijnstof, enz. die al decennia worden overschreden. Dat duidt op onvoldoende handhaving.

Daarnaast is de bestaande wetgeving onvoldoende effectief. Het gaat niet alleen om risico's voor de volksgezondheid, maar zeker ook om stikstofemissie en stikstofdepositie op zo'n schaal dat de natuur in heel Oost-Brabant en Noord- en Midden-Limburg structureel is overbelast. Om te voorkomen dat de in het kader van de PAS voorgeschreven emissie-arme technieken worden aangewend om nóg meer dieren te houden (in plaats van emissiereductie te realiseren), dient er volgens de Peelgroepen in de zwaar overbelaste Peelregio zo snel mogelijk een dier-stand-still te worden ingesteld!

Integrale benadering

Hoewel bestaande wetten allerlei mogelijkheden bieden om de problemen in de overbelaste veegebieden tot staan te brengen, betwijfelen wij of lokale overheden met onderhavig wetsvoorstel de problemen van de veehouderij daadwerkelijk kunnen / willen oplossen. Daarvoor schiet het instrumentarium te kort en biedt deze wet te weinig concrete handvatten voor stimulering / sturing in de goede richting. Overheidsbeleid dient gebaseerd te zijn op een integrale weging van people, planet en profit.

Wij kunnen ons niet aan de indruk onttrekken dat 'profit' tot dusver aanmerkelijk meer aandacht krijgt in het beleid van álle overheden dan people en planet. Zonder integrale benadering komt de veelgeprezen 'zorgvuldige veehouderij' niet van de grond en zal nimmer voldaan kunnen worden aan het begrip 'duurzame veehouderij' gekoppeld aan gesloten kringlopen. Nogmaals: mestfabrieken leveren géén bijdrage aan het sluiten van de verstoorde kringlopen; ze houden een compleet verstoorde kringloop juist in stand.

Artikelen wetsvoorstel

In de volgende alinea's gaan we specifiek in op een aantal artikelen van onderhavig wetsvoorstel. Er worden verschillende mogelijkheden genoemd om te voorkomen dat de problemen nog verder uit de hand lopen, waaronder het aanwijzen van 'veedichte gebieden' (2a.2), met daaraan gekoppeld een verbod om meer dieren te houden (2a.3) dan is vastgesteld voor een bepaalde veehouderijlocatie (art. 2a.4). Allereerst merken we op dat al decennia sprake is van een uit de hand gelopen situatie en dat deze situatie mede is veroorzaakt door politieke keuzes op provinciaal, gemeentelijk én Rijksniveau.

Dit vraagt naar onze mening om een integrale visie en aanpak met duidelijk sturing vanuit de Rijksoverheid. De argumenten hiervoor hebben we eerder genoemd in deze zienswijze. Verder wordt in artikel 2a.2 lid 2c gesproken van 'gebieden waar zich relatief hoge vee-aantallen, hoge vee-aantallen per oppervlakte-eenheid of hoge vee-aantallen per veehouderijlocatie bevinden'. Het begrip 'relatief' is in dit verband te vrijblijvend en biedt ruimte voor allerlei willekeurige interpretaties.

In art. 2a.5 wordt de provinciale verordening genoemd, waarin onder meer het maximum aantal dieren wordt vastgesteld, omschrijving van omvang van gebiedsniveau, bedrijfsniveau, enz. Die regels lijken de decentrale overheden voldoende mogelijkheden te bieden om de overbelaste gebieden aan te pakken. De praktijk is een andere. Wij hebben de provincie Brabant, provincie Limburg en gemeenten diverse malen met onderbouwde argumenten en feiten gewezen op de overbelasting in de Peelregio. Toch is in de recente Verordening Ruimte van de provincie Brabant (feb. 2014) opnieuw 'ontwikkelruimte' gecreëerd voor de intensieve veehouderij. Dat geeft precies het zwakke punt aan van onderhavig wetsvoorstel: de politieke wil ontbreekt bij de lagere overheden om problemen en klachten serieus op te nemen en aan te pakken.

Aan zowel 'Artikel 2a.2 Aanwijzen van gebieden provincies' als 'Artikel 2a.5 Verordening' zou een bepaling toegevoegd moeten worden, waarmee ingrijpen van de Rijksoverheid mogelijk wordt gemaakt. Wat ook ontbreekt in onderhavig wetsvoorstel is een duidelijke normstelling voor het concreet invullen en duiden van het begrip 'overbelast gebied'. Door deze vrijblijvendheid in combinatie met gebrek aan politieke wil om de problemen serieus aan te pakken, zal dit wetsvoorstel zonder verdere aanscherping vooral een PR-instrument blijken te zijn.

Wij vinden dat vanuit het oogpunt van volksgezondheid, milieu en ecologie best een aantal randvoorwaarden, normen of criteria opgenomen kunnen worden om het begrip 'overbelast gebied' nader te duiden. Bovendien zou aanpak van deze problematiek gebonden moeten worden aan een strikt tijdpad waarbinnen de problematiek opgelost dient te zijn. Technische oplossing hebben daar tot dusver slechts beperkt verandering in aangebracht. Bewoners in de veedichte gebieden klagen steeds vaker over ondefinieerbare lucht (stank) uit luchtwassers en de spuiwaterproblematiek is een belasting voor het milieu. Op veel plaatsen is de luchtkwaliteit eerder slechter dan beter geworden. De handhaving schiet ernstig tekort zo blijkt uit tal van rapporten, waaronder de Algemene Rekenkamer.

De formulering van artikel 2a.6 stelt ons allerminst gerust. *'Besluiten als bedoeld in de artikelen 2a.2, 2a.3 en regels als bedoeld in artikel 2a.5 en daarop gebaseerde besluiten kunnen verschillend worden vastgesteld voor het gehele aangewezen veedicht gebied of voor bij de aanwijzing begrensde delen daarvan, waarbij onderscheid kan worden gemaakt naar diersoorten of diercategorieën en categorieën bedrijfstypen.'* In dit artikel wordt expliciet een uitzonderingsmogelijkheid gecreëerd. Daar kan naar onze mening in een overbelast veegebied nooit sprake van zijn. In een overbelast gebied is geen ruimte meer voor uitzondering. Overbelast is overbelast.

Het toevoegen van een extra, vijfde lid aan 'Artikel 10.1. Vrijstelling en ontheffing' is ons niet duidelijk. In het wetsvoorstel staat: '5. Het eerste lid en derde lid zijn van een overeenkomstige toepassing voor gedeputeerde staten, of voor zover artikel 2a.7 van toepassing is, het college van burgemeester en wethouders, indien zij uitvoering geven aan hoofdstuk 2a.' In de huidige wet staat echter al een lid 5: 'Een vrijstelling als bedoeld in het eerste lid kan, onverminderd de bevoegdheid van Onze Minister, bij algemene maatregel van bestuur worden verleend.'

Memorie van Toelichting

In de 'Memorie van Toelichting' wordt gewezen op 'een breed maatschappelijk debat' dat in 2011 is gevoerd, het rapport 'Al het vlees duurzaam' van de Commissie Van Doorn en het Verbond van Den Bosch. In dit verband wijzen wij u op de [brief van de gezamenlijke bewoners- en milieugroepen uit de Peel d.d. 24-09-2011](#) aan het adres van provinciale staten en gedeputeerde staten van Noord-Brabant. Wij zijn van mening dat een fundamentele discussie over de intensieve veehouderij juist stelselmatig uit de weg is gegaan, dat burgers zijn geweerd bij de politieke keuzes en afwegingen en dat de beloften van de Commissie Van Doorn niet zijn nagekomen.

In hoofdstuk 2 van 'Memorie van toelichting' wordt gewezen op het advies dat de Gezondheidsraad 30-11-2012 heeft uitgebracht naar aanleiding van een verzoek van het vorig kabinet voor een afwegingskader voor de gezondheidsrisico's uit de veehouderij voor omwonenden en te adviseren over eventueel in te stellen normen. Wij hebben bedenkingen bij het 'politieke karakter' van dit advies. Volgens het rapport is niet bekend tot welke afstand omwonenden van veehouderijen verhoogde gezondheidsrisico's lopen. Daarom zou geen veilige minimumafstand vastgesteld kunnen worden. In plaats daarvan stelt de Gezondheidsraad voor om op lokaal niveau afspraken te maken. Zonder heldere criteria te noemen, werkt dit willekeurig in de hand. Bovendien verlaat de Gezondheidsraad met dit standpunt het wetenschappelijke pad en begeeft zij zich zelf op het politieke toneel. In feite worden de problemen over de schutting gegooid bij de lagere overheden. Dat biedt weinig vertrouwen in een adequate aanpak, zoals eerder geschetst.

Verborgene kosten

We stellen vast dat de balans tussen people, planet en profit in Brabant en Limburg (en vooral Peelregio) ernstig is verstoord en dat risico's en verborgen kosten (ook 'maatschappelijke kosten' of 'externaliteiten' genoemd) worden afgewenteld op de maatschappij (belastingbetaler). De oorzaak van deze situatie ligt in een ontkoppeling van de intensieve veehouderij en de omgeving waar grondstoffen vandaan komen (import veevoer), afvalstoffen decennia zijn gedumpt (mestoverschot) en afzet van eindproducten (steeds meer buiten EU; wereldmarkt). Het hele systeem is verslaafd aan olie. Dat leidt tot forse milieuproblemen voor mens en natuur. Kortom, de kringlopen zijn ernstig verstoord en dat leidt overal, niet alleen in eigen land, tot ecologische problemen die bijdragen aan de klimaatopwarming. Wij stellen daarom voor om de relatie tussen grondgebonden kringlopen te herstellen door een norm in te voeren en te hanteren (bijvoorbeeld twee GVE per ha).

In hoofdstuk 3 wordt de visie en werkwijze van het kabinet toegelicht. Wij stellen vast dat het kabinet zich sterk laat leiden door de standpunten provincie (zie brief over Commissie Van Doorn) in plaats van een duidelijke sturende rol speelt. Het gevolg is dat de problemen die de veehouderij veroorzaakt niet worden aangepakt. De problemen worden weliswaar herkend en benoemd, maar vervolgens treedt een systeem in werking van versnippering naar en door lagere overheden. Een integrale visie en aanpak ontbreekt naar onze overtuiging. Verder zitten er nogal wat hiaten in bestaande wetgeving en handhaving daarvan (zie opmerkingen hierboven over onder meer Wet Geurhinder en Veehouderij, Kaderrichtlijn Water en handhaving van allerlei andere wetten en regels).

Interessant is dat in hoofdstuk '4.3. Het EVRM en de noodzaak tot schadevergoeding' wordt gewezen op het recht van eigendom en dat in beginsel niet kan worden uitgesloten dat met name de vaststelling van dieraantallen per veehouderijlocatie in veedichte gebieden effecten kan hebben op de bedrijfsvoering zoals die plaatsvindt gegeven de ruimtelijke mogelijkheden en de verleende omgevingsvergunningen. 'Dit zal onderdeel uitmaken van de besluitvorming door gedeputeerde staten, ook wat betreft de eventuele noodzaak tot financiële tegemoetkomingen'.

Terecht wordt er op gewezen dat voorgaande bepalingen op geen enkele wijze het recht aantasten dat een Staat heeft om die wetten toe te passen, die hij noodzakelijk oordeelt om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang of om de betaling van belastingen of andere heffingen of boeten te verzekeren.

'Inbreuk op het recht op het ongestoord genot van het eigendom kan slechts plaatsvinden in twee gevallen. Onteigening kan plaatsvinden in het algemeen belang en onder voorwaarden die bij wet zijn geregeld. Dit betreft het ontnemen van eigendom. Voorts heeft de Staat het recht om het gebruik van eigendom te reguleren.'

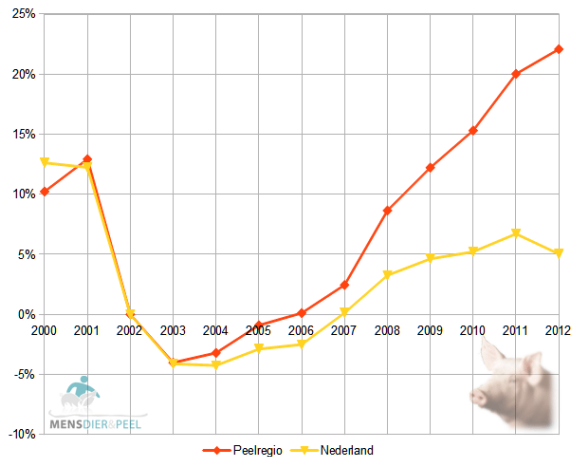

Opmerkelijk vinden wij dat de belangen van burgers (vrijwaren van vermijdbare risico's, hanteren van het voorzorgsbeginsel, schadeloosstelling) niet worden genoemd. Zie eerdere opmerking in deze zienswijze over het hanteren van het voorzorgsbeginsel.

Reconstructie

Voorts noemen we nog kort de Reconstructiewet die tot stand is gekomen naar aanleiding van de varkenspestuitbraak die in 1997 uitbrak in de Peelregio (Venhorst; gemeente Boekel). De uitvoering van de Reconstructiewet (2003) heeft honderden miljoenen euro's gekost. Netto zijn we daar in de Peelregio weinig mee opgeschoten. Noodlijdende veebedrijven (veelal zonder opvolger en die toch binnen enkele jaren zouden stoppen) werden uitgekocht in ruil voor ruimte-voor-ruimte woningen, enz. De varkensrechten werden verkocht en konden zonder beperking worden verplaatst (zie: diercompartimenten). Dit heeft ertoe geleid dat het aantal varkens in de Peelregio sinds 2003 met 22 procent is toegenomen en in het verlengde daarvan toenemende schaalvergroting, veeverdichting, mix van varkens en pluimvee op korte afstand van elkaar, meer mest, meer stankoverlast, enz. Lokaal werden bestemmingsplannen en andere regels met soepele hand gehanteerd of aangepast om de sector maximale ruimte te bieden.

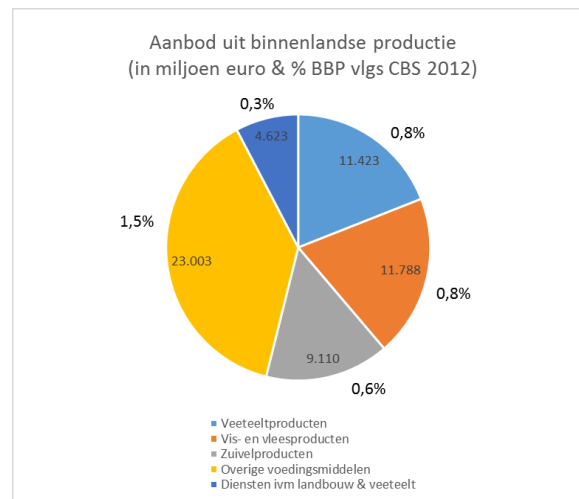
Trend varkensstapel Peelregio - Nederland / 2000 - 2012 (Bron: CBS)

Economische bijdrage

De vraag is waarom? Op basis waarvan? De economische bijdrage van de vee- en vlessector wordt naar ons idee stevig overdreven, waarbij cijfers van de hele agrofoodsector vaak op één hoop worden gegooid. Wat ook opvalt is dat geschermd wordt met omzet- en exportcijfers zonder dat daar importcijfers voor grondstoffen en andere kosten zoals subsidies en maatschappelijke kosten bij worden genoemd.

Het gaat inderdaad om grote bedragen, maar procentueel is het beeld genuanceerder. Volgens het CBS bedroeg de totale bijdrage aan het BBP in 2012 afkomstig van vlees-, vis- en veeteeltproducten uit binnenlandse productie in totaal 1,6%. Verder uitsplitsing van deze data (CBS en LEI) laat onder meer zien dat de bijdrage aan het BBP door de primaire pluimveesector 0,04% bedroeg en 0,16% voor de totale varkenssector in Nederland. Voor de varkenssector komt dat omgerekend neer op circa 950 miljoen euro (bruto!). Daar moeten alle kosten, (grotendeels genegeerde) maatschappelijke kosten en subsidies nog van af.

De vraag is dus niet alleen of de maatschappij de overlast en risico's van de veehouderij vanuit het oogpunt van volksgezondheid, leefbaarheid en milieu moet blijven dragen, maar ook of het nog langer verantwoord is om deze risico's te lopen voor de economie als geheel. Want als het weer een keer misgaat in de Peelregio, zal dat ook grote consequenties hebben voor de economie van Brabant, Brainport Eindhoven in het bijzonder, en mogelijk ook elders in Nederland. En zoals we zagen wordt de rekening telkens weer afgewenteld op de maatschappij.

De gezamenlijke bewoners- en milieugroepen in de Peel vinden dat het zo niet langer kan. De draagkracht in de Limburgse en Brabantse Peel wordt al decennia overschreden en lokale en provinciale overheden blijken niet in staat of zijn niet bereid om deze problemen aan te pakken. Onderhavig wetsvoorstel is een aanzet om daar iets aan te doen (dat waarderen we zeer), maar zal in de praktijk zonder aanpassing tekortschieten. Rijksoverheid, kabinet en beide Kamers dienen naar onze mening hun verantwoordelijkheid te nemen door hiaten in wet- en regelgeving integraal aan te pakken, strikte handhaving op te leggen en een sturende rol aan te nemen waar dat noodzakelijk is. Het voorstel om overtredingen (op basis van duidelijke normen) aan te merken als 'economisch delict' begroeten wij met instemming onder de voorwaarde dat deze van zodanig niveau zijn dat deze clausule ook voelbaar financieel effect sorteert.

Afsluitend beschouwen de Peelgroepen onderhavig wetsvoorstel als een aanzet om de problemen veroorzaakt door de intensieve veehouderij een halt toe te roepen. Dit voorstel kan uitsluitend effectief zijn mits voldaan wordt aan de aandachtspunten die we in deze zienswijze uiteen hebben gezet. Cruciaal daarbij is een primaire rol van de Rijksoverheid en duidelijke kaders en normen. Dat biedt kansen voor een gelijk spelveld voor alle betrokkenen, van veehouder tot burger, en herstel van een gezonde leefomgeving voor mensen, flora en fauna. De 'oplossing' overlaten aan de (wereld)markt en lagere overheden, dat is namelijk het spanningsveld waar we hier mee te maken hebben, zal in de praktijk niet werken en tot nog grotere problemen leiden.

Met vriendelijke groet,

Mens, Dier & Peel

Jan van Hoof

Werkgroep Behoud De Peel

Wim van Opbergen

Stop de stank,

Maria Berkers

Behoud de Parel

André Vollenberg

Leefbaar Buitengebied Nederweert

Jos Levels

Leefmilieu Veghel-Erp

Gert van Dooren

Groen Graspeel,

Piet Catsburg

Milieuvereniging Land van Cuijk

Geert Verstegen

Cc Tweede Kamer, provincie Brabant & Limburg, Peelgemeenten, media.